

Verslag bezoek Duitse Nationale Parken.

Duitsland heeft 16 Nationale Parken, 104 natuurparken, 15 Biosphere Reserves en 15 Nationale Geoparken. In november zijn twee parken bezocht, Nationaal Park Hainich en Nationaal Park de Harz. Deze zijn net als alle Nationale Parken in Duitsland beiden IUCN categorie II. In Duitsland zijn er ook natuurparken (IUCN Categorie V), deze lijken qua opzet, staf, en fondsen meer op de Nationale Parken in Nederland.

National Park de Harz

Nationaal Park de Harz heeft voor zijn 24.703 hectare een jaarlijks budget van € 11 miljoen, 170 medewerkers waaronder de mensen die in de bezoekerscentra werken, inclusief 40 rangers. Ze lopen voorop met vele zaken, uiteraard ook door de grote inzet die ze kunnen plegen. Ze hebben het grootste bos areaal van de Duitse nationale Parken en hebben nu 60% in wildernis kunnen omzetten (doel is 75% in 2022) en beheren daar alleen door 'game management'. Ze zijn omgeven door Natuurparken. De Natuurparken hebben een veel kleiner, niet vergelijkbaar budget, en zeer weinig staf. De natuurwaardes in die parken liggen dan ook veel lager, mede omdat er veel meer interactie mogelijk is in die gebieden (mountainbiken, skiën, wandelen, horeca). De Harz is een enorm populair vakantie gebied, dus heeft grote bezoekersstromen, ook in het Nationaal Park. Wij spraken voornamelijk over de partnerschappen die ze aangaan, waaronder bijvoorbeeld met NGO's die hun bezoekerscentra beheren. Maar ook met onderwijsinitiatieven, niet alleen voor basisscholen en scholieren, maar ook voor studenten in een tussenjaar, die een heel jaar lang ingezet worden in een nationaal park. We hoorden mooie voorbeelden over in natura bijdrages van bedrijven, en ook hier weer veel aandacht voor bezoekersstromen naar de randen van het park.

Voor meer informatie zie www.nationalpark-harz.de of neem contact op met Friedhart Knolle:
Email: fknoelle@t-online.de Tel: 00-49- 394 35 50 232 of 00- 49- 170 22 09 174

Nationaal Park Hainich

Hainich is 7.500 hectare groot en ook qua bemensing en budget veel kleiner dan de Harz. Met een budget van € 2,5 miljoen per jaar werken er 22 rangers in het veld en 12 (binnenkort 15) in het hoofdkantoor. € 2 miljoen wordt gebruikt voor salarissen, slechts € 500.000 voor overige kosten en projecten. Grootste leerpunt van Hainich is dat zij heel bewust met bezoekersstromen omgaan: het heeft een boomtoppen pad aan de rand van het park gecreëerd waardoor ze nu 2/3e van de bezoekers naar dat gebied toe trekken en ze de overige delen van het park meer met rust kunnen laten. 94% van het Nationale Park is nu als wildernis bestempeld, terwijl zij dus ook actief –en steeds meer- bezoekers trekken. Hainich staat bekend om zijn bloemen zeeën in mei, en prachtige herfstkleuren aan het einde van het jaar. Ze gebruiken de wilde kat als embleem, mascotte en communicatie middel.

Voor meer informatie zie www.nationalpark-hainich.de of neem contact op met Manfred Großmann: Email: Manfred.Grossmann@NNL.thueringen.de Tel: 00- 49- 361 57 39 14 013

BIJLAGEN

Betrokken ondernemers

Er zijn zeer veel partnerschappen op meerdere niveaus – dit is goed ontwikkeld in Harz Nationaal Park. Wat opvalt is dat zij ook zeer geïnteresseerd zijn in natura bij te dragen, en niet alleen maar in sponsoring d.m.v. geld. Zowel de Harz als Hainich werken met meer of minder intensieve partnerprogramma's.

Op lokaal/ regionaal niveau is er een 'partner van de Harz' programma. Dit resulteert niet in financiële inkomsten voor het Nationaal Park, maar in draagvlak onder de ondernemers in de omgeving. Dit betekent dat bepaalde toeristen gelegenheden zoals horeca, hotels en guesthouses, het keurmerk van Nationalpark Harz mogen (en moeten) gebruiken in hun uitingen. Zij worden door het Nationaal Park voorzien van de laatste informatie (middels een aantal bijeenkomsten per jaar), en zijn op die manier ambassadeurs van het Park. Vice versa staan er op de website van het Nationaal Park zelf verwijzingen naar alle partners, met directe links naar hun websites. Daarnaast is de Harz actief op zoek naar bijdrages van bedrijven in natura. Zoals de publicaties in een magazine van de Deutsche Bahn, maar ook het gebruik maken van leegstaande zalen in de omgeving van het Nationaal Park om een tijdelijke tentoonstelling over het park in te huisvesten. Zie ook [Slimme Zonering](#) en [Bezoekers trekken](#).

In Hainich hebben ondernemers een keuze tussen twee programma's als ze zich willen profileren met het Nationale Park. Er zijn momenteel 170 ondernemers lid van het programma 'partner van UNESCO World Heritage Site'. Deze ondernemers betalen hiervoor € 170,- per jaar aan het toeristen bureau, om zich als partner te mogen profileren. Het Nationaal Park is daar (vreemd genoeg) niet bij betrokken.

Een stap intensiever is het 'Partner van Nationaal Park' programma. Hier zijn slechts twaalf ondernemers lid van. Criteria zijn ook strikter: de ondernemer moet minimaal drie keer per jaar deelnemen aan de informatie avonden voor vrijwilligers van het park; moet regionale producten gebruiken en informatie over het park actief ter beschikking stellen aan de klanten. Een onderneming krijgt het label voor een periode van drie jaar, dan wordt er opnieuw gekeken of het nog van toepassing is.

Voor meer informatie over Nationaal Park de Harz: www.nationalpark-harz.de of neem contact op met Friedhart Knolle, Email: fknoelle@t-online.de

Tel: 00-49- 394 35 50 232 of 00- 49- 170 22 09 174

Voor meer informatie over National Park Hainich: www.nationalpark-hainich.de of neem contact op met Manfred Großmann, Email: Manfred.Grossmann@NNL.thueringen.de

Tel: 00- 49- 361 57 39 14 013

Efficiënte exploitatie van bezoekerscentra.

Bezoekerscentra of informatie punten kan je als Nationaal Park wel in eigendom hebben, maar dat betekent niet perse dat je dan ook zelf alles beheert. Hier zijn mooie samenwerkingen te bedenken met NGO's, en/ of lokale gemeenten. Dit gaat wel een stap verder dan gebruik maken van vrijwilligers in je centra: je geeft dan ook stukje sturing uit handen. Nationaal Park de Harz heeft hier ervaring mee, evenals Hainich.

Bezoekerscentra in de Harz zijn in principe van (of worden gehuurd door) het Nationaal Park, maar kunnen worden geëxploiteerd door NGO's. Er zijn twee bezoekerscentra in de Harz die door verschillende NGO's gerund en bemand worden. Het bezoekerscentrum **Torfhaus** (bezoekerscentrum met 100.000 bezoekers per jaar) wordt gerund door de **NGO BUND** – Duitse Friends of the Earth. De Harz betaald hen hiervoor € 145.000 per jaar. Omdat dit bedrag niet voldoende is om uit de kosten te komen, werkt de NGO met vrijwilligers en biedt op actieve wijze (educatieve) activiteiten aan. Hierdoor is nauwe afstemming met het Nationaal Park een vereiste – dat kost tijd maar wordt van beide kanten als zeer positief ervaren! Het andere bezoekerscentrum wordt gerund door **NABU** (Vogelstichting), wat betekent dat er dus geen eenzijdige samenwerking is met een enkele NGO, maar dat er meerdere samenwerkingsvormen zijn opgezet.

Bij het '**wildcat village**' (soort bezoekerscentrum over de wilde kat in Hainich Nationaal Park) komen 35.000 bezoekers per jaar. Het wordt gemanaged door een NGO, met financiering van de deelstaat Thüringen, en EU subsidies. Het Nationaal Park heeft er verder geen taak in, en verdient er niet aan. Om de bezoekers een beleving mee te geven bieden ze een 'wilde katten route' aan in het park.

Het bezoekerscentrum bij het **boomtoppen pad** wordt beheerd en gerund door de lokale gemeenschap. De entree is € 5,- per persoon. Ondanks dat het centrum niet wordt gerund door het park, is er wel altijd een ranger van het Nationale Park aanwezig om tekst en uitleg over het park zelf te geven. Deze rangers werken vier dagen in het veld, en een dag per week in het bezoekerscentrum.

Voor meer informatie over Nationaal Park de Harz: www.nationalpark-harz.de of neem contact op met Friedhart Knolle, Email: fknolle@t-online.de
Tel: 00-49- 394 35 50 232 of 00- 49- 170 22 09 174

Voor meer informatie over National Park Hainich: www.nationalpark-hainich.de of neem contact op met Manfred Großmann, Email: Manfred.Grossmann@NNL.thueringen.de
Tel: 00- 49- 361 57 39 14 013

Bezoekers trekken? Zet lokale partners in!

Bezoekers die in of vlakbij een Nationaal Park een informatie centrum bezoeken zijn meestal al op de hoogte van het bestaan van het Nationale Park. Hoe informeer je echter de toerist of burger die hier nog niet vanaf weet? In de Harz zijn er verschillende samenwerkingsvormen opgezet waarbij de informatie voorziening geheel los staat van de locatie van het Nationale Park.

Een goed voorbeeld hiervan is de jarenlange samenwerking met de Deutsche Bahn, waardoor de Harz op nationaal niveau allerlei promotionele activiteiten kan uitvoeren. Het Nationale Park de Harz mag op perrons in treinstations informatieborden gebruiken om posters van het Nationaal Park op te hangen. Ook wordt er twee maal per jaar een artikel of interview gewijd aan het Nationaal Park in het magazine wat in de hogesnelheidstrein (ICE) ligt; makkelijk leesbare artikelen met als doel de interesse bij de reiziger op te wekken voor het Nationale Park. Tevens is de Harz nu bezig om te kijken of er op de internationale luchthavens van Duitsland informatie voorziening (ook via de contacten en ruimtes van de Deutsche Bahn) over het Nationaal Park tentoongesteld kan worden.

Voor meer informatie over Nationaal Park de Harz: www.nationalpark-harz.de
of neem contact op met Friedhart Knolle, Email: fknolle@t-online.de
Tel: 00-49- 394 35 50 232 of 00- 49- 170 22 09 174

Voor meer informatie over National Park Hainich: www.nationalpark-hainich.de of neem contact op met Manfred Großmann, Email: Manfred.Grossmann@NNL.thuringen.de
Tel: 00- 49- 361 57 39 14 013

Voor meer informatie over de samenwerking tussen milieu organisaties, de parken en de Deutsche Bahn, zie <http://www.fahrtziel-natur.de/natur/view/index.shtml>.

Cultuur en natuur hand in hand

In Hainich koppelen ze het Nationaal Park nadrukkelijk aan een culturele trekker in de regio. De rol van (lokale) toeristen bureaus en VVV's is een essentiële om de toerist van hiervan op de hoogte te stellen.

Zowel de Harz als Hainich gebruiken het UNESCO en National Park logo tegelijkertijd in hun marketing. Dit kan verschillende doelgroepen aantrekken en daarmee het bereik (bezoekersaantallen) vergroten. Zo ervaart Hainich Nationaal Park veel baten van het toetreden tot het UNESCO werelderfgoed. De oudste gedeeltes van het Nationaal Park zijn per 2011 Werelderfgoed. Door de koppeling met Kasteel Wartburg (8 km van het Park, ook UNESCO werelderfgoed) is er gezamenlijke marketing op gang gekomen. De baten zitten er voornamelijk in dat de bezoekers die op het 'merk' UNESCO afkomen, nu meerdere bezoeken in een dag kunnen combineren. Ook wordt geconstateerd dat het andere bezoekers aantrekt. Bezoekers die in eerste instantie voor het kasteel komen. Op termijn worden door de UNESCO kwalificatie ook meer internationale bezoekers verwacht.

Tot een aantal jaar geleden waren lokale toeristen bureaus niet geïnteresseerd in het Nationaal Park, omdat kasteel Wartburg alle bezoekers trok. Inmiddels zijn de rollen omgedraaid en is er grote interesse. Het bureau is dan ook de spil en trekker in de promotie, onder de titel '[Welterbe region Wartburg Hainich](#)', met als doel om bezoekers langer in de regio te houden en hen meer te laten zien en beleven. Het heeft geresulteerd in een intensieve samenwerking waarbij het toeristenbureau een heel groot deel van de marketing van het park verzorgt, door heel bewust Wartburg en het Nationale Park altijd samen te noemen. Ook een NGO was betrokken bij de uitwerking van deze strategie.

Voor meer informatie over Nationaal Park de Harz: www.nationalpark-harz.de of neem contact op met Friedhart Knolle, Email: fknolle@t-online.de
Tel: 00-49- 394 35 50 232 of 00- 49- 170 22 09 174

Voor meer informatie over National Park Hainich: www.nationalpark-hainich.de of neem contact op met Manfred Großmann, Email: Manfred.Grossmann@NNL.thueringen.de
Tel: 00- 49- 361 57 39 14 013

Voor meer informatie over World Heritage Site: <http://whc.unesco.org/en/list/1133>

De jeugd als ambassadeur

In Harz Nationaal Park wordt met stagiaires gewerkt, die een jaar lang wonen en werken in het Nationaal Park – het **Freiwilliges Okologisches Jahr**.

Het betreft scholieren die net klaar zijn met de middelbare school en na dit jaar naar de universiteit willen. Hiertoe is een samenwerking opgezet tussen het Nationale Park en de NNA (Alfred Toepler Akademie für Naturschutz). Het Ministerie van Natuur geeft de stagiaires tussen de 155 en 235 Euro leefgeld per maand, plus verzekering. De **NNA** verzorgt hun onderkomen, begeleidt hen met coaching, en organiseert (inhoudelijke) bijeenkomsten voor alle jongeren die hieraan meedoen. De jongeren doen vervolgens een jaar lang een speciaal project – vaak in overleg uitgewerkt met medewerkers van het nationaal park- ten dienste van het Nationale Park. In de Harz doen ze dit al jaren, in 2016 met zeven studenten. Zowel de studenten als de medewerkers van het Nationale Park waren zeer enthousiast. In feite creëert deze ervaring ambassadeurs voor het park, de natuur en duurzaam denken, onder een leeftijdsgroep die –over het algemeen- moeilijk bereikbaar is voor nationale parken.

Voor meer informatie over Nationaal Park de Harz: www.nationalpark-harz.de of neem contact op met Friedhart Knolle, Email: fknolle@t-online.de
Tel: 00-49- 394 35 50 232 of 00- 49- 170 22 09 174

Voor meer informatie over National Park Hainich: www.nationalpark-hainich.de of neem contact op met Manfred Großmann, Email: Manfred.Grossmann@NNL.thueringen.de
Tel: 00- 49- 361 57 39 14 013

Natuureducatie: avontuur en beleven!

In de Harz en in Hainich Nationaal Park zijn er geregeld intensieve projecten met kinderen van basis- en middelbare scholen. De filosofie is dat wanneer kinderen ook echt overnachten in de natuur, de ervaring veel meer een blijvende positieve impact heeft op hoe kinderen over natuur denken.

In Harz Nationaal Park is een oud treinstation aangekocht en omgebouwd tot educatie gebouw, waar grote groepen kunnen verblijven (eten, slapen, leren). Er komen jaarlijks 180 groepen, 3000 kinderen/jongeren die uit 20 programma's kunnen kiezen. Twee leraren worden betaald, een door het Ministerie van Natuur en een door het Ministerie van Onderwijs. De eigen leraar van de groep en soms een enkele ouder komt mee, wat ook kosten drukt, en op die manier betaalt een scholier maar € 120,- per week, of € 1,50 per bezoek (meestal een dagdeel). Onderzoek wijst uit dat het 1 of 2-weekelijkse programma een enorm positieve impact heeft. Minstens 50% van de lestijd wordt buiten doorgebracht, met op maat gemaakte activiteiten.

Ook is er keuze: zo zijn er in Lower Saxony tien verschillende centra voor milieu educatie. Een daarvan wordt gerund door het Nationaal Park en de andere negen door het Duitse Staatsbosbeheer. Er is geen concurrentie tussen de centra want de vraag vanuit onderwijswereld naar dit soort intensieve programma's is groot .

In Hainich Nationaal Park is er een "wildernis kampeerplek" waar groepen kinderen één of twee nachten op een heel basic manier overnachten en over de natuur leren. Ook hier is de educatie voornamelijk gericht op ervaring en beleving. In totaal doen 5.000 schoolkinderen per jaar mee in één van de educatie programma's. Deze worden geheel uitgevoerd door begeleiders en ouders van de school en vrijwilligers; de rangers zelf hebben hun handen vol aan de infrastructuur in de natuur, en zijn dus niet direct betrokken.

Voor meer informatie over Nationaal Park de Harz: www.nationalpark-harz.de of neem contact op met Friedhart Knolle, Email: fknolle@t-online.de
Tel: 00-49- 394 35 50 232 of 00- 49- 170 22 09 174

Voor meer informatie over National Park Hainich: www.nationalpark-hainich.de of neem contact op met Manfred Großmann, Email: Manfred.Grossmann@NNL.thuringen.de
Tel: 00- 49- 361 57 39 14 013

Organisatie van Duitse Nationale Parken

Alle Nationale Parken worden geheel gefinancierd door hun eigen deelstaat. Hierdoor zijn er verschillen tussen Nationale Parken, maar over het algemeen hebben ze allemaal grote budgetten vergeleken met Nederland. Er is niet erg veel aandacht voor nieuwe verdienmodellen, waarschijnlijk door de stabiliteit van de bijdrages van de deelstaten.

Er zijn vele verschillen tussen de deelstaten in natuur bescherming, maar zij zijn de bepalende macht voor Nationale Parken. Berlijn heeft in beperkte mate invloed, de deelstaten veel meer. De rol van Europarc Duitsland als enige paraplu organisatie is daarom extra belangrijk.

- Europarc Duitsland heeft vijf mensen in dienst en een belangrijke rol in het faciliteren van uitwisseling tussen de parken, leren van elkaar en elkaar letterlijk bij elkaar brengen. Dit gaat over Nationale Parken, natuurparken en Man in Biosphere Reserves.

- Alle directeuren van Nationale Parken komen twee maal per jaar bij elkaar. Dit is eigenlijk een werkgroep van Europarc Duitsland. Er is geen ander orgaan op nationaal niveau wat dit op deze manier doet voor Nationale Parken.

- Overige organisaties op nationaal niveau:

- o Nationale Naturlandschaften. Zij hebben een gezamenlijk logo) wat alle parken (nationale, natuur en biosphere parken) mogen gebruiken.

www.nationale-naturlandschaften.de

- o VDN: Verband Deutscher Naturparken. Zij vertegenwoordigen alle Natuurparken in Duitsland. www.naturparke.de

- o DNR Deutscher Naturschutzring EU Koordination – koepel van alle natuur NGO's in Duitsland (vergelijkbaar met IUCN NL). www.eu-koordination.de

- o Grote NGO's die nationaal opereren zoals de NABU(www.nabu.de) en de BUND (www.bund.net)

Slimme zonering

In zowel Nationaal Park de Harz als Hainich Nationaal Park in Duitsland zijn de informatie punten voor bezoekers bewust aan de randen van het park geplaatst om de druk op de natuur in het park te verminderen. Verschillende innovatieve samenwerkingsvormen spelen daarbij een belangrijke rol.

In Hainich Nationaal Park is actief gestuurd op het creëren en in goede banen leiden van bezoekersstromen. Een van de speerpunten daarbij was het combineren van een educatieve component met een belevingselement. Zowel de bezoeker die komt voor avontuur, als de bezoeker die komt voor de natuur, worden uitgenodigd om via een bezoekerscentrum of via een boomtoppen pad op dezelfde plek het park binnen te komen. Deze twee elementen (boomtoppen pad en bezoekerscentrum) liggen in een uithoek van het Nationaal Park, waar de enige weg (van 2 km) al door het park lag. Het resultaat is dat de bezoekersaantallen van het gehele park zijn verdubbeld, en nu 2/3e van alle bezoekers op die plek het park bezoeken. Dit is voor het bereiken van de 'wildernis' status in de rest van het park een enorm effectieve zet geweest.

In Harz Nationaal Park zijn ze –naast de 'officiële' bezoekerscentra - samenwerkingen aangegaan met lokale gemeenten aan de randen van het park. Er bleken veel zalen onbenut in grote kuuroorden, dorpshuizen en andere gemeenschapsgebouwen in de dorpen rond het park. Het Nationale Park stelt hier dan een (onbemande) tentoonstelling op, waardoor ook de toevallige voorbijganger op informatie van het Nationale Park stuit. Het is een samenwerking waarbij de bijdrage van de eigenaar van het gebouw dus 'in natura' is, en het Nationale Park zelf verantwoordelijk is voor de tentoongestelde artikelen. De eigenaren zijn positief omdat het gebouw niet leegstaat en er mensen op af komen. Het park is positief omdat ze tegen relatief lage kosten het park kunnen promoten.

Voor meer informatie over Nationaal Park de Harz: www.nationalpark-harz.de of neem contact op met Friedhart Knolle, Email: fknolle@t-online.de
Tel: 00-49- 394 35 50 232 of 00- 49- 170 22 09 174

Voor meer informatie over National Park Hainich www.nationalpark-hainich.de of neem contact op met Manfred Großmann, Email: Manfred.Grossmann@NNL.thueringen.de
Tel: 00- 49- 361 57 39 14 013